

W 34RL71

BIFI

SHKODER

HAMID GJYLBEGAJ

HARPA E THYEME

„JONE POPULLORE”

*E Drejta, e di se ÷slit e hidhtë,
Me e pá, ndoshta, edhe me vdekë;
Por ç' ka t' du et, ty, o syni i ëm,
Ti, atë, shiqo me e ndjekë! . .*

TIRANË, 1943

BIBLIOTEKA POPULLORE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)
19-9-1943

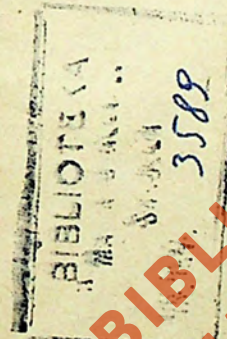
AK. 1
930

HAMID GJYLBEGAJ

HARPA E THYEME

„JONE POPULLORE”

E Drejta, e di se asht e hidhtë,
Me e pà, ndoshta, edhe me vdekë;
Por ç' ka t' duhet, ty, o syni i ëm,
Ti, atë, shigo me e ndjekë!...

BIBLIOTEKA SHKODER
"MARIN BARLETT"
SHKODER (2018)

TIRANË, 1943

Kuptimi i s' Vërtetës

E vërteta, si fjalë në vetvete, përfaqëson një synthesë të njoftimeve të ndërlikuarve që vështir merren vesh për pa u shkoqitë. Para se me fillue këtë shkoqitje, do të bëjmë një radhim të vërtetash e do t'i pranojmë përkohësisht si të këtilla konceptet e mbajtuna për të drejta prej shumicës së njerzve të çdo kohe.

Ky mendim i përgjithshëm ka i herë mundë t' u përshatet edhe gjënave të përfëtyrueshme. Pse s' ka as ndonjë të vërtetë, për ata që besojnë kot më kot. Para se me e njoftë një të vërtetë të vetme, njerzija pati shumë besime.

Na, pra, tu iu pshtetun një përpjestimit të logjikave të ndryshme, e, koncepteve që iu përgjegjen këtyne, do të mbarrim para sysh vetem pesë urdhnime të vërtetash: e vërteta gjallnore, e vërteta shisore, e vërteta shpirtnore, e vërteta shoqnore, e vërteta arsyetore.

E vërteta gjallnore çfaqet ndër ndodhinat e jetës organike. Të vërtetat shisore, shpirtnore e shoqnore mbassi janë vehtjake e të pa vërtetueshme, nuk përmbajnë tjetër provë përveçse kuptimit që atyne iu cepet. Këto mvarren prej qendrës së shiseve e gjinden në themel të besimeve. Të vërtetat arsyetore përkundrazi s' janë vehtjake, por janë të vërtetueshme me provë e të pamvarshme prej çdo besimit. Këto gjinden të çfaquna ndër dhanit shkencore që përmbajnë rrethin e njohunisë.

Si të tanë radhimet, edhe ky që kaloj më syprisi është padyshim shumë absolut. Ay i ndanë gjënat, përnjimend, që kurr krejt nuk janë. Fort rrallë një koncept është plotësisht shisuer, shpirtnuer, shoqnuer ose arsyetuer. Të vërtetat fetare vetë, sa do që janë t' origjinës shpirtnore, përmbajnë më të shumtën e herës elemente arsyetuer. Merret vesh, pra, se një e vërtetë, çfaredo kjoftë, nuk përmban një fenomen të thjeshtë, të shprehshëm prej një formulit të shkurtë, por, një grumull sendesh më të shumtën në kundërshtim njëri me tjetrin. Të vërtetat ndërrojnë sidomos mënyrë sasis të këtyne elementeve të ndryshëm.

— Ribotimi pa lëje t' auktorit është i ndaluem —

Deri këtë bame rradhimin e të vërtetave për pa i u dhanë kuptimi. Tashti të shofim se deri kù është e mundun kuptimi i tyne.

Konsepti i së vërtetës në kalim të moteve ka psue ndryshime të mëdhà. Për disa kje një kënë, për do një dobi, ende për do tjerë një lehtësi. Shkjeptikvë i u duket thjeshtësisht një gabim i pakundershtueshem për një kohë të caktueme.

Fjalorët i trathëtojnë kjashtas këta ndryshime kuptimesh. Spjegimi i tyne del përgjithësisht bashkë, me ligjëratën se: «e vërteta është, cillsija nepërmjet të cilles gjënat duken sikurse janë», ose me shumë auctor që atë e paraqesin «përkimi i mendimit me realitet». Të këtilla spjegime janë në mëndyrë të dukshme të çveshuna prej kuptimit, të vërtetë. Fjalorët do t'fitojshin në pikpamje drejtësije e kjashtësije sikurse t'a quashin të vërteten, mendimi që na bëjmë fill prej sendeve.

Spjegimet shkencore, që janë më të përvuëjshme, janë edhe më të drejta. Tuej janë m'anësh realitetet e pamrrijshe, dijetari çdo të vërtetë e merr si një marrdhënjë, përgjithsisht të matshme, ndermjet të fenomeneve esenca e të cillve rrin e padiktueme. Janë dashtë, pra, jo pak shekuj mendimesh e përpjekjesh për me mrritë në këtë formulë.

Ky nuk është njëjtë i përshtatshëm, veçse, nder njoftime shkencore, por, jo nder besime fetare, politike e morale. Këta të fundit, t'origjinës shisore, shpirtnore, ose shoqnore, gjinden vetem në mendimin e atyne që i pranojnë. Këto pohohen, o pse bota i merr si të vërtetë, ose pse kanë fitue pelqimin e përgjithshem. Ky pelqim, rrin si i vetmi kriter i të vërtetave që nuk janë të natyrës shkencore.

Pragmatistat modernë, me gjith atë, kujtojnë se kanë zbëllue një kriter të ri në dobi të së vërtetës:

«E vërtetë, shkruen ato, s'është gjë tjetër, veçse, njajo që na e gjejmë të dobijshe në rendin e mendimeve, krejt, njashitë sikurse pasunija që është thjeshtësisht, ajo, që na e gjejmë të dobijshe në radhën e veprimeve t'ona.»

Një spjegim kso dore s'është më i pranueshem. Dobi-ja edhe e vërtetë janë njoftime të papërgjashme në një mendyrë të dukshme. Pra, njeriu mundë t'jetë i shtërnguem me e pranue atë që është e dobijshe, por, pa e përzi me t'vërteten.

E vërtetë është, ështëu, si ç'është; e dobi-ja është, ështëu si ç'na pelqen!...

Urata e s' Vërtetës

I paçim uratën e dhuratën.
Si hirin, ështëu, mshirin...

— Populli —

O; Zot, fuqi plot,
Epna ne që rrimë kot:
Pse ata që punojnë,
Kurdoherë e fitojnë;
Por, edhe ata që rrinë,
Ndo një send, veç do t'a dijnë:
Se t' mos e dijsin,
Nuk do t' rrisin,
Ndonji punë do t'a përfillshin:
Pra, besojnë, e s' rravgojnë.
Të vërteten t' admirojnë:
E vërtetë kjoftë llydue,
Se t' jetë jeta pa pushue:
Amen, ështëu kjoftë
Gjith njerzija e trashigoftë.

— Bëbëgjyshi —

Nevoja e Bashkimit

Besa, fortesa
Bashkimi, qindresa
Populli

M'ndihmo zënë se vetë s' po di,
Lakureksi nuk sheh n'dritë;
Si shqiptari kur del m' liri,
Aq më tepër rri habitë!...

Kjo gjë shpirtin t'a mërzitë,
Edhe shpresen fort t'a bjerr
N'sa prej territ dalim n'dritë,
Prap prej dritet fill bimë n'terr!...

Njinë pret terrin me flatrue,
Se përndryshej s'sheh kurgjā:
Si shqiptari për t'veprue,
As bashkimin s'njef më!...

Pra, bashkimi bën fuqin,
Prej rrezikut larg na ruen;
N'sa dasija vdirë Shqipnin,
Edhe Emnin krejt na shuen!...

Mbyllja e Kuvendit

Kush rreket, pjeket
Kush rrokatet, plakët

Ka thënë mbarkushi,
Mos bën ç'a s'bën kërkushi;
Se t'gjënë ç'a s'ka gjetë kërkendin
E me kaq e ka mbyllë kuvendin.

Populli

Urim Telegrafik

Me rasë t'Emnimit t'Argjipeshkvive t'onë,
Imzot G. Thaçi e Imzot V. Prënnushit.

Shkodër

Zyra e Naltë,
Detyra e veshtirë,
N' veprim iu daltë,
Me sukses t'mirë!

Elbasan, 14-II-36

Hamid Gjylbegaj

Përgjegjia

P. T.

Zotni Hamid Gjylbegaj

Elbasan

U falet nderës me zemër për urime

Shkoder: 17-II-36

Imz. Gasper Thaçi
Fr. Vincenz Prennushi

Letër Lajmërim

Zotni i Ndrishem,

Knaqa që patët e përgzimel që treguet
n'Emnimit t'onë për Ipeshkvij, na detyron me
U lajmue se Shugurimi i jonë ipeshvnuer ka me
kënë t'Ejten me 19 Marc në Kishen Katedrale
të Shkodër.

Me nderime
Gasper Thaçi

Argj. i ëmnuem i Shkoders
Fr. Vincenz Prennushi, O. F. M.
Ipeshk i ëmnuem i Zadrimës

Shkoder: 14 Marc 1936

Nji Priftit Katholik

I Lumnueshmi Zotni,

Me gjithë qi bashkë s'njifemi aspak njëni me tjetrin. Zotnija e Juaj m'kishit akuzue, tue m'përmendë ëmnin t'ëm si n'piskim, me qëllim komprometimi, ne nji broshuer qi përmbân nji alearm në mproje të patriotizmit për kundra nji personit të tretë; prandaj, po e shoh si nji detyrë morale të doemosdoshme me t'u përgjegjë sa më shkurtë qi të mos bëhen fjalë shumë e punë pak, se drue se na nxëhet biseda njak!...

Zotni, Patër Cardingnano S. I. nuk është nji çilimi i kalamendun, por, është nji auktor katolik i përmendun, sidomos në kto viset e Arbnis, pra, s'mundë të ketë pasë as nji nevojë, n'as nji pikëpamje me u themelue mbi shtyllat herkuljane të mijat, se kishte me këndë nji poshtënim i madh për të, për arsye se, kah janë vehtjake, jesin edhe të pavërtetueshme; e përkundrazi, ka gjasë më parë e më dalë, me u pas themelue mbi Kulturen e Qytetnimit Edukativ Kristian të vetin, e mandej, ndoshta, dhe n'atë Të Zotnis S'uaj; e aq më tepër, mbi shtyllat vigane të Kishës Katholike Romake Apostolike, qi është e përgjithshme e aq e fuqishme n'sa s'tundet kurr prej parimit të vet; e cilla me lëvizjen e Dukagjinit i a lëshoi ujin dikuj n'viç të mullinit.... Pra, shka ka shkruet Zotnija e Tij mbi origjinen e Shqiptarve, mue s'më përket aspak: ka pëvetë nji qind vetë, e ka b'a si ka dashtë vetë, keq e mirë, është punë për të. Aj është përgjegjësi qi i ka vue Vulen; e terthurazi edhe dikush prej Jush qi i a u ka mbajtë Sulen, për me ardhë e me çilë çerdhe nder këto prigje tërhjekse të vendit t'onë; për veç kësaj, mbassi, Zotnija e Juaj, keni pasë fatin e bardhë me këndë vllazen feje me Italianët «të cillët Mårren e Burrnin s'e njofin», ket Zotni na e patët paraqitë si krye krejet, gati, nder të gjitha revistat katolike të Shkodrës; vjen prej vedit Lum Zotnija se korbi korbit syet s'i a nxjerrë, veçesë, njatëherë, kur t'a kapin shoqi shojnë në gobzherr: pra, shiqoni mirë se qimen e thitë e këni Ju vetë, e mos e kërkoni njetit me e gjetë: sepse, kushdo qi e bân tjetrin magjyp, shkon e bje vetë po n'at qypë. Në kjoftshin Shqiptarët magjypët e Ballkanit, sigurisht edhe Itali-anët do t'jenë gabelët e Europës!...

Me kaqë të falet shqiptarishtë.....

H. Gj.

Kuptimi i Fjalve

Fjala e d'irtë
Mrrinë deri n' shpirtë
Populli

“Me busue, Me u bindë, Me liftue,”
Don me thënë, m'tjetrën anë:
—Nuk beson, as bindet, as lifton;—
Se t'besonte, e t'u bindte qi t'liftonte,
Prisi i tyne kto tri fjalë nuk i kërkonte;
Pra, kërkesa, vetë, a shtresa, qi na del
edhe kuptesa.

Arbreshi psiholog

Lojë fëmish Prallë barish

Punët e mëdhà duhen parapà,
Se t'rrahin bota, e s'lanë me qà!...
Populli

Nji gomâr, po hante bår,
Pse i vinte û mã pâr;
T' mos i vinte û mã pâr,
Aj gomâr s'do t'hante bår;
Pra, nevoja do kuptue,
Shum mã pâr se me u shvillue,
Pse kur t'shvillohet,
Aq vonë kuptohet,
N'sa qi edhe gomari,
N'bår nuk lshohet.

Bartu

Vrejtje Popullore

Mos u mba se jë,
Mos u mba se kë,
Se' i dorë pluhur jë,
Mbassi n'dhë ke lë!...

Varfa

Fjala e Dërgueme

Atij

Aj, qi falë, falet,
Aj, qi s'falë, s'falet;
Pra, kjo mëndyrë fjalet,
Vetëm, ty, të falet!...

Problemi i Zgidhun

Me logjikë s'ke kah hikë...
Veç me dredhi e pulatikë...
Populli

Kush s'ka besë, nuk ka as fë:
S'ka as komb, s'ka as atdhë:
Kush ka besë, ka edhe fë,
Ka një komb, ka një atdhë;
Pra, fetari n'shikallë më t'par,
Mundë qi t'jetë edhe atdhetar:
Por se n'kjoftë qi del trathtar,
Aj, at' herë s'është as fetar!...

Shitsit e Atdheut

Or, ti, hoxhë, or, mjekër pipës.
Nuk është puna si një ditës;
Ne daç rrueje, ne daç krueje,
Fajin t'andë, veç, rri e vueje:
Hoqe çallëm, hoqe xhybe,
Për me kapë ndokund ndo'i rybe:
Shite besë e fë për gop,
Qyshë se vartë priftin n'konop:
Kjo, pra, është një shëmbëlltyrë.
N'daç m'e pa vedin n'pasqyrë,
M'e kuptue t'zezen mënxyrë;
Se kush do fën, don dhe atdhën.
Sepse fëja është pushtet.
E pushtetin aj, qi e shet,
Asht trathtari i vendit t'vet!...

Madhështija

Shqiptaria si inxhija.....
E shqiptari pors i ari.....
Sa më fort qi, aj, t'kërkohet,
Aq më tepër n'madhshti çohet:
N'tituj t'Mbretve: Madhni S'tij...
N'tituj t'vet: Naltë Madhni S'tij....
Kjo, pra është një punë Shqiptarsh.
Qi t'ulë poshtë n'gabim gjithfarsh!...

Sphinx

Tingllim original

Atij
Burri, qi asht burrë
S'koritë kend kurrë;
As bân rrëng, as len fjalë peng!
Populli

Besa, Ndera, e Burrnija,
Janë bâm prrallza kah Shqipnija,
Krejt sikur Mithologjia:
Pse me i thënë edhe me i bā,
Mbassi kënkā tjetër gjā;
Kto me fjalë s'dishmohen mā,
Veç, me punë t'bāme pa prā;
Mirpo punët s'të shifen kërkund,
Me kaq fjalët tingllojnë përfund!...

Naltësija e Drejtësis

Gjyqi e Gjykata
Janë mē t'prehtë,
Se shpatal....
Populli

Gjykatësi i drejtë,
I sigurtë, aj, vetë;
Pa anësin në jetë,
N'parim do t'a ketë!...
N'iu duktë n'pasqyrë,
Ndo'i e këllit ftyrë;
Qi, me çdo mëndyrë,
Mundë të bājë mënxyrë:

Atë t'a gjykojë,
T'keqen t'a pengojë,
Qi, të mos veprojë,
Njerzin t'a shpëtojë....

Sepse, njerzija,
Edhe Drejtësija,
Ngriten shumë naltë,
Tek Perëndija!...

Vejme Zijet

Me një nderim të pikllueshem,
I kushtohet deshmorvet t'Gjinokasters.

Nder kto ditt na jemi n' zi,
Lë t' bājme gjāmë, lë t' bājme ankim,
Mushknitë gjak e trupin gri,
Të derdhim lott, veç, pa pushim!...,
Për dritë t'syeve te Profetit,
E t'dashnorve t'Përendis:
Për deshmorët, bijt e Mbretit,
Që ranë fli për pshtim t'njerzis!...,
Ja Hasan, Imam Hysejnë,
Veprat t' tua na rrëfejnë;
Çka njerzimit i pelqejnë,
Se t' vërtetat kurr s' gënjejnë!...

T' urtë, e t' butë edhe t' përvuëjtë,
Lë, e rritë n'shëjtnim hyjnor;
T' drejtat nierit tu i a ruejtë,
Ata vedin bënë theror:...,
M' at ditë n' fushë te Qerrbelas,
Gur e drue t' gjith kanë ankue;
Janë n' la n' gjak t' Aliabàs,
Tokë e qiell n' sa është mjerue!...,
Ja, Hasan e tjera...

Eni shokë sot t' bashkohena,
Ditt e zizë prap t' i kujtojmë;
Pranë s' vërtetes të betohena,
Për t' drejtë t' nierit, veç, t' punojmë...
Me i përgjam ktyne deshmorve,
Vedin naltë lypel m' e ngritë,
Me pshtue njerzit prej trathtarve,
Duhet falun mish e shpirtë....
Ja, Hasan e tjera....

Vuejtje. Burgut

«Mbledhë e rradhue prej të burgosunish»

Burgu, i zi si murgu;
Mjer kush bje mbrenda,
Se e nxe vrugu!...
— Populli —

Me mend t'mija baj çudi,
Si kështu jeta me u zhvillue;
As un vetë fort mirë s' e dij,
Kjo punë mue si me m' qillue?!...

Se ç' farë jetet jashtë kalova,
Deri tash vleren s' i a dijta;
As me mend kurr s' e androva,
Nji rrezik t' këtill nuk e prita!...

Plot një vjetë po sot është mbushë,
Që n' burg t' Shkodërs mbyllun jam;
Tue dishruemun mal e fushë,
Që dikur un njoftë i kam!...

Trupi i im i ndryem n' kafaz,
Tue hjekë keq n' sa me mbarue;
Shpirti mbushun me maraz,
Dita ditës vjen tu' helmue!...

Prandej, pra, do shokë t' mij,
Due do kshille me i u dhanë;
Edhe n' krye fort mirë me i shti,
Që rreziku mos t' i nxanë!...

Se si shokë këtu jeta,
Mos i u raftë kurr m' e sprovue;
Shum më ambël, por, është deka,
Se nder burgje me u ngujue!...

Katër qind e sa vetë jemi,
Si malcór, si katundár;
Judej Rus, German, ktu, kemi,
Besë besë edhe Hungar!

Malazezë e komunistë,
Komunista të tanë Shkodranë;
Bukur mirë na është mbushë lista,
N' sa me m' zi burgu me i nxënë!...

Djelm zotnish e n' vorfnim ra,
Dikush veshun kambë e krye:
Tjetri z' deshë me t' bā me qā,
Qi s' beson pa i pa me sye!...

Sa qelpsina është ktū mbrendë,
M' e mendue, veç, t' bān me u mekë;
Edhe smundja me shpejt t' ëndë,
Për pak ditë t' shtërngon me vdekë!...

Si nji berr qi kurse t'cofin,
T'zott e tresin m' ndo' i ograjë;
Qëjtë m' e hangër n' mos qillojshin,
Shpejt stërvina shkon rrëkaj!...

Mbi të vlojnë si bar do kryma,
Duke lëvizë, e duke pshtjellë,
Qi me i kqyrë të merret fryma,
Edhe t' çohet për me vjellë!...

Njikshutū morrat vlojnë mbi në,
Si vlojnë krymat mbi stërvinë,
Edhe ftyrat bām si dhë,
Shpejt në dërgja tash na hinë,

Ky mjerim, por, do vajtue,
Do vajtue, do qa me lot;
Gjithkush duhet m' e kujtue,
Jeta e ynë si bierret kot.

Nder fletore është lexue,
Nepër gjind edhe është ndi;
Se doktorrët fort janë shtue,
Në ket t' shkretën Shqiptari!...

Vall, pse n' burgje kta mungojnë,
A thue shteti s' i paguen:
A, por, duen qi le t' mbarojnë,
Gjithky nieri qi ktu vuen!...

Qeverija për t' burgosun,
Duhet pak me u kujdesue:
A, por, don, kjo, me i ç' farosun,
Edhe jeten me i a shue!...

Tok si kafshit t' mbyllun n' han,
Pa ullar, e pa samar;
Kështū t' burgosmit lanë i kanë,
Sikur t' ishin këto gamar!...

Madje hanel n' rregull janë,
Jo, si burgjet krejt shkatrrue;
Qi fryn era me çdo anë,
E gjithkund rrin tue pikue!...

Do guardjan, porsi, qëjē stanit,
Poshtë e naltë rrinē tue kërkue,
Me kapë kund ndo' i lokë bostanit,
E me lëkura tinës me t' gjue!...

N' mjedis dimnit kur bje bora,
S' kem qymyr, as kemi drue;
Dridhet kambā, dridhet dora,
N' rrezik jeni me mbarue!...

S'ka pse vjen dimen per në
Deh, po t' lutna i Madhi Zot;
Mbassi vetë, ti, falë na kë,
Mos na len, ktu, për t' gjetë mot!....

S'ka kërkush kujdes për në,
Na kanë lanë, na kanë harrue:
Duen dhe eshtnat me na i brë,
Mbassi misht na ka mbarue!....

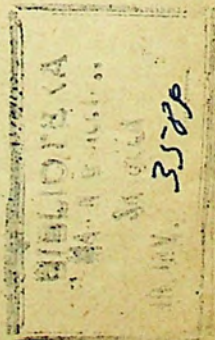
Advoketnit gjakun t' pinë,
T'a binë shpirtin maje hundet,
T' marrin gjanë, e t' grryejnë shtëpinë,
Për pa t' ndrequn kurrfarë punet!....

Kta kanë gjetë ktu gjind me u tallë,
N'sa i a u hanë, krejt, pasuninë:
Dhe me ta lozin vërdallë,
Sikur lot mica me min!....

Buken thatë na jemë tue hängër,
Edhe atë me damë t' ona;
Na kanë nxënë si njalat n' gëmër,
Vetë rruejnë mish e makarona!....

T' ritë, ktu, mbrenda bastardhohen.....
N'sa qi prishen edhe t' ndershmit:
N' vend qi kta të përmirsohen,
Thue nuk janë ata t' përhershmit!....

Të burgosmit nder diti t' sodit,
Janë tue vëjtë, e tue vdekë unit,
Sikur t' ishin n' dorë t' parodit,
Me i u dhimtë gurit e drunit!....

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Çëmimi: Fr. 2.-